

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

24 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 września 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 16 marca 2022 r., I ACa 702/21,
w sprawie z powództwa J. W. i M. W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanej na rzecz
powodów tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego
2700,00 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości
odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia
pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
pозwanej odpisu wyroku do dnia zapłaty.**

Dariusz Dończyk

Grzegorz Misiurek

Dariusz Zawistowski

(A.T.)

UZASADNIENIE

Powodowie J. W. i M. W. w pozwie skierowanym przeciwko Bank Spółce Akcyjnej w W. wnieśli o ustalenie, że umowa [...] o kredyt hipoteczny [...], waloryzowany kursem CHF, [...], jest nieważna w całości. Nadto domagali się zasądzenia od pozwanego 86 389,23 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie [...] oraz kwoty 26 974,60 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności od kwoty 23 434,84 CHF [...], a od kwoty 3539,76 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanej odpisu pozwu do dnia zapłaty.

Powodowie zgłosili również żądania ewentualne, domagając się ustalenia, że wskazane w pozwie postanowienia umowy stron i Regulaminu [...] stanowią niedozwolone postanowieni oraz wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanej kwoty 31 072,72 zł z odsetkami ustawowymi [...] i 26 974,60 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności od kwoty 23 434,84 CHF [...], a od kwoty 3539,76 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanej odpisu pozwu do dnia zapłaty.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz od powodów kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z 26 maja 2021 r. ustalił, że umowa [...] jest nieważna (pkt 1); zasądził od pozwanej na rzecz powodów 86 389,23 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 3 marca 2020 r. do dnia zapłaty oraz 26 974,60 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 3 marca 2020 roku do dnia zapłaty od kwoty 23 434,84 CHF i od 8 stycznia

2021 r. do dnia zapłaty od kwoty 3539,76 CHF (pkt 2) i orzekł o kosztach procesu

(pkt 3).

Sąd ten ustalił, że [...] powodowie zawarli [...] umowę kredytu [...], waloryzowanego kursem CHF, [...]. [...] Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych polskich po ich przeliczeniu według kursy sprzedaży CHF z tabeli

kursowej banku, [...]. Powódka złożyła oświadczenie o świadomości ryzyka związanego z kredytem waloryzowanym kursem waluty obcej.

Uruchomienie kredytu na rzecz powodów nastąpiło w dwóch transzach. [...]

Powodowie [...] spłacali kredyt w walucie PLN [...]. [...]

Na gruncie tak ustalonych okoliczności faktycznych Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne i podlegające uwzględnieniu w całości. W ocenie Sądu Okręgowego, postanowienia kształtujące mechanizm indeksacji udzielonego powodom kredytu, [...] mają charakter abuzywny. Powodowie w chwili zawarcia umowy, a także w momencie uruchamiania jego pierwszej transzy, nie mieli świadomości co do wysokości salda ich kredytu wyrażonego w CHF, który był podstawą obliczania wysokości rat. O ostatecznej wartości kredytu w CHF dowiedzieli się najwcześniej w dniu wypłaty ostatniej transzy środków, Nie może być więc mowy o jasnym określeniu kwoty kredytu w CHF i wpływie powodów na jej określenie na etapie zawierania umowy. Umowa ta nie zawierała jasnych i obiektywnych zasad, według których kapitał określony w PLN miał zostać przeliczony na CHF. Skoro nie określono zasad ustalenia salda kredytu w CHF, to nie było podstaw do wyliczenia rat kapitałowo-odsetkowych w tej walucie. Harmonogram spłat wyrażony w CHF był dla kredytobiorcy wiążący. Umowa nie zawiera zatem istotnego elementu mechanizmu waloryzacji, a tym samym nie zawierała uregulowań pozwalających na jednoznaczne ustalenie zobowiązania kredytobiorcy polegającego na zwrocie wykorzystanego kredytu przeliczonego na CHF.

Niezależnie od powyższej podstawy uznania umowy za nieważną, winna być oceniona ona jako nieważna również w płaszczyźnie art. 385¹ § 1 k.c. Powodowie nie mieli wpływu na kształtowanie poszczególnych postanowień umowy w zakresie, w którym wskazują na klauzule abuzywne. Podpisali umowę przygotowaną w całości przez bank. Nie zostali należycie poinformowani o ryzyku kursowym i walutowym związanym z zawarciem umowy. Mechanizm waloryzacji określający główne świadczenie kredytobiorców nie został określony w przedmiotowej umowie w sposób jednoznaczny.

Za abuzywne należało uznać także postanowienia dotyczące obowiązku zawarcia przez powodów umowy ubezpieczenia niskiego wkładu własnego [...]. Nie

są one nieważne *ex lege*, jednak wskazuje na to ich treść. Nie można z niej wywnioskować, kto jest beneficjentem ochrony ubezpieczeniowej ani ustalić praw i obowiązków powodów wynikających z umowy. Powodom nie przedstawiono ogólnych warunków umowy ubezpieczenia ani regulaminu. Klauzula z [...] Umowy nie określała maksymalnego okresu trwania ubezpieczenia a także jednoznacznej i ostatecznej wysokości składki ubezpieczeniowej. Oznacza to, że powodowie ponosili cały ciężar ekonomiczny zawarcia umowy ubezpieczenia, choć kontrahent nie przedstawił im ani warunków ochrony ubezpieczeniowej, ani skutków wypłaty świadczenia z ubezpieczenia dla kredytobiorcy.

Powodowie konsekwentnie w całym postępowaniu wnosili o stwierdzenie nieważności umowy kredytu i byli świadomi wynikających z tego konsekwencji, co znalazło wyraz zarówno w treści pozwu, jak i w ich zeznaniach. Luka spowodowana bezskutecznością pewnych postanowień może zostać wypełniona przez odpowiednie przepisy o charakterze dyspozytywnym. Dziać się tak może jednak jedynie wówczas, gdy istnieją w systemie obowiązującego prawa przepisy, które dotyczą kwestii regulowanych odmiennie w postanowieniu uznanym za niedozwolone; w konkretnym stanie faktycznym przesłanka ta nie została spełniona.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy - na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. i 385¹ k.c. - ustalił, że łącząca strony umowa jest nieważną w całości i w konsekwencji przyjął, że świadczenia spełnione na podstawie tej umowy podlegają zwrotowi stosownie do reżimu zwrotu świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 k.c.).

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego i orzekł o kosztach procesu za instancję odwoławczą, aprobuując ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku oraz ich ocenę prawną.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego, pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Zarzuciła naruszenie: art. 385¹ § 1 w związku z art. 111 ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo Bankowe; art. 353¹ k.c. w związku z art. 58 § 1 k.c.; art. 385¹; art. 385² k.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w związku art. 58 k.c.; art.

385¹ oraz art. 385² k.c. w związku z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c.; art. 58 § 1 w związku z art. 385¹ § 2 k.c.; art. 58 § 1 w związku z art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 5 k.c. oraz art. 189 k.p.c. i art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 2 i art. 32 Konstytucji oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej; art. 358 § 2 w związku z z motywem 13 dyrektywy 93/13; art. 358 § 2 k.c. w związku z art. 385¹ § 2 k.c. i art. 316 k.p.c..

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wniesli o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie. Podniesione w niej zarzuty zmierzały w pierwszej kolejności do podważenia oceny postanowień umowy [...], regulujących mechanizm waloryzacji udzielonego powodom kredytu oraz rat jego spłaty kursem CHF, jako abuzywnych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi już wątpliwości, że klauzule przeliczeniowe zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. m.in. wyroki: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 kwietnia 2022 r. II CSKP 15/22; z 11 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 20 maja 2022 r., II CSKP 15/22 – nie publ.). Stanowisko to uwzględnia orzecznictwo TSUE (zob. m.in. wyroki: z 20 września 2017 r., C-186/16; z 20 września 2018 r., C-51/17; z 14 marca 2019 r., C-118/17 i z 3 października 2019 r., C-260/18). Klauzule te podlegają ocenie przez pryzmat art. 385¹ § 1 k.c., jeżeli zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Sąd Okręgowy, analizując treść postanowień umowy kredytu zawartej przez powodów [...] uwzględnił wszystkie przesłanki istotne z punktu widzenia ich oceny pod kątem abuzywności. Zwrócił uwagę na to, że postanowienia dotyczące waloryzacji kredytu kursem CHF, w tym określające przeliczanie kursów walut zgodnie z tabelą kursów banku, nie były przedmiotem negocjacji i uzgodnień między stronami. Przedstawiciele pozwanej nie wyjaśnili powodom (konsumentom) w sposób rzetelny mechanizmu waloryzacji. Nie przedstawili, w jaki sposób wzrost kursu CHF w stosunku do kursu PLN może wpłynąć na wysokość kapitału kredytu i rat jego spłaty oraz jak może ona zabezpieczyć się przed negatywnymi skutkami

takiej zmiany. Bank posłużył się gotowym wzorcem umownym. Powodowie złożyli oświadczenie o świadomości ryzyka walutowego, gdyż było to warunkiem zawarcia umowy; nie mieli jednak wpływu na jego treść i nie rozumieli w pełni jego znaczenia. Klauzule indeksacyjne nie zostały sformułowane w sposób prosty i zrozumiały, umożliwiające oszacowanie wynikających z nich konsekwencji ekonomicznych, w szczególności całkowitego kosztu kredytu; kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, gdyż pozostawiały pozwanej pełną swobodę w ustalaniu kursy waluty, wpływającego w sposób istotny na całkowity koszt kredytu.

Skarżąca podniosła, że Sąd Apelacyjny wyrażając powyższą ocenę naruszył wskazane w skardze przepisy prawa materialnego. Zarzuty te nie mogły odnieść zamierzonego skutku. Wbrew zapatrywaniu skarżącej, ocena ta była wynikiem rozważenia postanowień umownych kształtujących mechanizm waloryzacji zarówno w aspekcie ich przejrzystości pod względem formalnym i gramatycznym, jak i w kontekście możliwości oddziaływania na świadomość konsumenta następstw ekonomicznych ich zastosowania.

Niedozwolone postanowienia umowne są od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie, przywracając mu skuteczność z mocą wsteczną. W sprawie niniejszej powodowie zgody takiej nie wyrazili; przeciwnie, sprzeciwili się przyjęciu takiego rozwiązania.

Za chybione należało uznać podniesione przez skarżącą - w dalszej kolejności - zarzuty naruszenia prawa materialnego wskazujące na wadliwość oceny konsekwencji prawnych stwierdzenia abuzywności klauzul indeksacyjnych zawartych w umowie.

W orzecznictwie wskazuje się, że wyeliminowanie niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i uznanie za wiążące pozostałych postanowień umowy prowadziłoby do przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej w zwykły kredyt złotowy, jednak oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR, a więc tak daleko idącej zmiany umowy kredytu, że stałaby się ona umową o odmiennej istocie i charakterze. Podkreśla się

przy tym, że w rozważanym przypadku zastosowanie w umowie kredytu złotowego oprocentowania według stawki LIBOR byłoby sprzeczne z naturą stosunku prawnego zawiązanego przez strony. Skoro zaś po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, to nie można uznać, że strony pozostają związane umową w pozostałej części. W takiej sytuacji zachodzi podstawa do stwierdzenia nieważności umowy kredytu (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego: z 16 lutego 2012 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40 oraz z 7 maja 2021 r. – zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9 poz. 56, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22 i z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 - nie publ).

Możliwości usunięcia luki w umowie nie stwarza art. 358 § 2 k.c., wprowadzony do Kodeksu cywilnego z dniem 24 stycznia 2009 r. ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe; Dz.U. z 2008 r., Nr 228, poz. 1506), a więc po zawarciu przez strony umowy. Oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Sankcje stanowiące konsekwencje abuzywności postanowień umownych działają ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do chwili zawarcia umowy zawierającej klauzulę abuzywną pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru tych postanowień umownych. Należy zauważyć, że zobowiązanie wynikające z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej jest wyrażone w złotych polskich; waluta obca stanowi w przypadku tej umowy jedynie miernik wartości zobowiązania zaciągniętego w walucie polskiej oraz świadczeń spełnianych przez kredytobiorcę w walucie polskiej. Tymczasem art. 358 § 2 k.c. - co wynika jednoznacznie z treści art. 358 § 1 k.c. - odnosi się do zobowiązań wyrażonych w walucie obcej. Nie ulega też wątpliwości, że zamiarem pozwanej nie było stosowanie kursu średniego NBP, lecz kursów z własnych tabel, zapewniających wyższy zysk ze spreadu walutowego; ocena ta nie była wynikiem błędnej wykładni umowy kredytu.

Wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej, którą w art. 69 Pr. dodano ustęp 3, nie wpłynęło na ocenę abuzywności postanowień umów kredytu zawartych wcześniej oraz określenie konsekwencji prawnych wynikających z tej oceny (zob. m. in. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22 - nie publ.).

Możliwości usunięcia luki w umowie – wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej - nie stwarza art. 111 Prawa bankowego, gdyż nie jest to przepis dyspozytywny mogący kształtować treść umowy kredytu, a w szczególności determinować kształt mechanizmu waloryzacyjnego w zakresie kursu walutowego stanowiącego podstawę przeliczeń.

W orzecznictwie TSUE zostało wyjaśniane, że sądy krajowe są uprawnione do eliminowania z umowy niedozwolonych postanowień umownych, jednak bez możliwości dokonywania ich redukcji utrzymującej lub zastąpienia innymi postanowieniami (zob. wyroki: z 14 czerwca 2012 r., C-618/10; z 6 marca 2019 r., C- 0 i C-197/17 oraz z 30 maja 2013 r., C-488/11).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Dariusz Dończyk

Grzegorz Misiurek

Dariusz Zawistowski

(A.T.)

[r.g.]